

تاریخ وصول: ۸۶/۱۱/۱۵

تاریخ تأیید: ۸۷/۱۰/۱۵

مقایسه میزان علاقه دانشجویان زن و مرد دانشگاه شیراز به برنامه‌های فرهنگی و هنری و میزان شرکت آنها در اینگونه برنامه‌ها در سال ۱۳۸۲

شادروان فرزانه فرزین* / ملیحه نیک‌کار**

و بیش از آنها آگاهی از برگزاری چنین برنامه‌هایی را لازم می‌دانند؛ اما از سویی آگاهی و میزان مشارکت زنان از برگزاری این گونه برنامه‌ها از مردان کمتر است.

کلیدواژه: فرهنگ و هنر، زن، علاقه، شرکت، برنامه‌های فرهنگی و هنری.

مقدمه

رفتار انسان از نیازهای او سرچشمه می‌گیرد. میزان انگیزش برای انجام دادن فعالیت‌ها به قوت و ضعف نیاز بستگی دارد. دامنه نیاز و خواست‌های

چکیده: فعالیت‌های فرهنگی-هنری، با توجه به نقش آنها در رشد و توسعه فرهنگی و حیاتی جامعه اهمیت بسیار دارند. شرکت در این فعالیت‌ها به عوامل گوناگون بستگی دارد، که یکی از این دلایل موقعیت افراد است. زن یا مرد بودن می‌تواند امکانات و محدودیت‌های متفاوتی برای انجام دادن فعالیت‌های فرهنگی و هنری ایجاد کند. زنان جامعه ما، به اقتضای جایگاه اجتماعی خود در انجام برخی از فعالیت‌ها محدودیت‌هایی دارند. با توجه به شرایط حاکم بر جامعه ما، هدف اصلی تحقیق کنونی مقایسه میزان علاقه و شرکت دانشجویان زن و مرد در برنامه‌های فرهنگی و هنری است. جامعه آماری همه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شیراز در همه گروه‌ها و مقاطع آموزشی است. ابزار سنجش پرسشنامه کتبی است که میان ۱۴۰۰ دانشجو، به صورت تصادفی، توزیع شده است. ۷۸۰ پرسشنامه پاسخ داده شد که اطلاعات مستخرج از آن تحلیل شد. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که زنان بیش از مردان به برنامه‌های فرهنگی و هنری علاقه دارند

* هیئت علمی دانشگاه پیام‌نور، مرکز شیراز

** عضو هیئت علمی دانشگاه پیام‌نور، مرکز شیراز

نشانی اینترنتی: M_nikkar@yahoo.com

فوق‌العاده مهم فرهنگ کار دشواری است، بنابراین، جامعه‌شناسان برای فرهنگ تعاریف متعددی ارائه داده‌اند. داریوش آشوری در کتاب *تعریف‌ها و مفهوم فرهنگ* (۱۳۸۰: ۴۷-۷۱) فرهنگ را در گروه‌های مختلف وصف‌گرانه، تاریخی، هنجاری، روانشناسی، ساختاری و تکوینی تعریف می‌کند. کروبر^۲ و کلوکهن^۳ ترکیبی را ارائه می‌دهند که دربردارنده عناصری است که، به‌طور قطع، مورد قبول بیشتر دانشمندان علوم اجتماعی معاصر قرار گرفته‌است. در اینجا به مفهوم فرهنگ از دید آنتونی گیدنز^۴ اشاره می‌کنیم (۱۳۷۸: ۳۶).

«فرهنگ عبارت است از ارزش‌هایی که اعضای یک گروه معین دارند، هنجارهایی که از آن پیروی می‌کنند، و کالاهای مادی که تولید می‌کنند. ارزش‌ها آرمان‌های انتزاعی هستند، حال آنکه هنجارها اصول و قواعد معینی هستند که از مردم انتظار می‌رود آنها را رعایت کنند. هنجارها نشان‌دهنده «بایدها» و «نبایدها» در زندگی اجتماعی هستند.»

هنگامی که واژه فرهنگ را در گفتگوهای معمولی هر روزه به‌کار می‌بریم، بیشتر، فرآورده‌های متعالی ذهن-هنر، ادبیات، موسیقی و نقاشی-را در نظر داریم. مفهوم فرهنگ، آن‌گونه که جامعه‌شناسان آن را به‌کار می‌برند، شامل این قبیل فعالیت‌ها و امور بسیار دیگری است.

فرهنگ به مجموعه‌ای از شیوه‌های زندگی اعضای یک جامعه اطلاق می‌شود و چگونگی لباس پوشیدن آنها، آداب و رسوم ازدواج و زندگی خانوادگی، الگوهای کاری، مراسم مذهبی و سرگرمی‌های اوقات فراغت آنها را دربرمی‌گیرد.

فعالیت‌های فرهنگی و هنری، به‌عنوان برنامه‌هایی

انسان، خصوصاً در بعد معنوی، بی‌پایان است، و عموماً، ترکیبی از نیازها رفتار معینی را برمی‌انگیزد. از سوی دیگر، عکس‌العمل‌های انسان متفاوت و متنوع است و، چه‌بسا، سر زدن یک نوع رفتار در دو انسان منشأ نیازهای متفاوت داشته باشد (سفیری، ۱۳۷۷: ۴۲-۴۳).

نیازهای فرهنگی-هنری، با توجه به نقش آنها در رشد و توسعه فرهنگی و حیاتی جامعه، اهمیت دارند. این نیازها، تا حدود زیادی، تابع ارزش‌ها و هنجارهای جامعه هستند. شرکت در هر نوع فعالیت فرهنگی و هنری به عوامل گوناگونی بستگی دارد که برخی از آنها از موقعیت افراد تأثیر می‌پذیرد. مثلاً زن بودن یا مرد بودن می‌تواند امکانات و محدودیت‌های متفاوتی برای انجام دادن فعالیت‌های فرهنگی و هنری ایجاد کند.

«از دید فمینیست‌های رادیکال در جامعه ایده‌آل هر فرد باید بتواند کاری که برای او جذاب‌تر است و با توانایی-هایش تناسب دارد، صرف‌نظر از جنس خود، انجام دهد» (گرت^۱، ۱۳۸۰: ۷۷). اما زنان جامعه ما، که نیمی از جمعیت را تشکیل می‌دهند، به اقتضای جایگاه اجتماعی‌شان، در انجام برخی فعالیت‌ها با محدودیت‌هایی مواجه‌اند.

هدف پژوهش

با توجه به دیدگاه‌های یادشده و شرایط فرهنگی حاکم بر جامعه ما، هدف تحقیق کنونی سنجش و مقایسه میزان شرکت دانشجویان زن و مرد در برنامه‌های فرهنگی و هنری است. قبل از پرداختن به مفهوم برنامه-های فرهنگی و هنری در این تحقیق، به ارائه تعریفی از فرهنگ می‌پردازیم.

مفهوم فرهنگ

توافق بر سر تعریف واحدی برای اصطلاح پیچیده و

1. Garrett 2. Kroeber
3. Kluckhohn 4. Anthony Giddens

برای استقلال او ارزش قائل می‌شوند، حال آنکه در مورد فرزند دختر و سواس بیشتری به خرج می‌دهند (گرت، ۱۳۸۰: ۴۰).

تفاوت‌های جنسیتی در تعیین اسباب بازی‌های کودکان نیز اهمیت دارد. تحقیقات گودمن در باب کودکان امریکایی نشان می‌دهد که والدین بعد از دو سالگی کودکان خود اسباب بازی‌های متناسب با جنسیت وی انتخاب می‌کنند. آنها برای خرید اسباب-بازی پسرها پول بیشتری می‌پردازند و برای آنها بیشتر اسباب‌بازی می‌خرند. او معتقد است که اسباب‌بازی دختران، آنها را برای مادری و خانه‌داری آماده می‌کند. اما اسباب‌بازی پسران سبب رشد تخیل، هیجان و انگیزش فکری آنها می‌شود (Goodman, 1974: 41-42).

همچنین تحقیقات نشان می‌دهد که در ادبیات کودکان نیز، در بسیاری از موارد، تصویر جهانی مردسالار تقویت می‌شود. اکثر افسانه‌ها، زنان و دختران را وابسته و قربانی و مردان را قهرمان و مشکل‌گشا جلوه می‌دهند و، معمولاً، شخصیت اصلی قصه‌ها مرد یا پسر است (ibid: 43).

این‌گونه نگرش‌ها و رفتارهای متفاوتی که نسبت به دختران و پسران ابراز می‌شود تا حد زیادی، تعیین‌کننده نقش و فعالیت‌های آنها در محیط خانه و اجتماع است. در جوامع سنتی این تفاوت‌ها بارزتر است و همین امر حضور و مشارکت زنان را در عرصه‌های اجتماعی محدودتر می‌کند.

در انجام دادن فعالیت‌های فرهنگی، که بخشی از فعالیت‌های اجتماعی است، عوامل گوناگونی دخالت دارند. برخی از آنها، مستقیم و غیرمستقیم، از پایگاه‌های اجتماعی فرد تأثیر می‌پذیرند. نوع فعالیت

برای پر کردن اوقات فراغت، در تقویت هنجارهای اجتماعی بسیار مؤثر هستند. در تحقیق کنونی این برنامه‌ها عبارت است از: نمایشگاه‌های آثار هنری مانند نقاشی، عکس، خط، مجسمه‌سازی، صنایع دستی و نمایشگاه‌های کتاب و برنامه‌هایی مانند کنسرت‌های موسیقی، نمایش فیلم، تئاتر.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

رفتار و فعالیت‌های اجتماعی زنان متأثر از عواملی مانند دیدگاه‌ها، باورها و نگرش‌هایی است که در طول تاریخ وجود داشته و تعیین‌کننده نقش اجتماعی زنان بوده‌اند. مثلاً بسیاری بر این باورند که عوامل بیولوژیک در شکل دادن به نقش‌های جنسی زن و مرد در جامعه بسیار مؤثرند. آنها با توسل به عوامل بیولوژیک نقش‌های اجتماعی و رفتار متفاوت دو جنس را تبیین کرده و، در برخی موارد، به این عوامل برای توجیه رفتار متفاوت با زن و مرد تمسک جسته‌اند. مثلاً گفته‌اند که اندازه کوچک‌تر مغز زنان نشانه ضعف فکری آنان نسبت به مردان است؛ و با چنین دیدی برخورد تبعیض‌آمیز و اعطای فرصت‌های تحصیلی بهتر به مردان را موجه جلوه داده‌اند (گرت، ۱۳۸۰: ۱۳).

برخی از روانشناسان، هر فعالیتی که زنان را از خانواده بیرون کشد و آنها را از فرزندان‌شان جدا کند، تلویحاً، یک عمل غیرطبیعی به شمار می‌آورند و آن را محکوم می‌کنند (همو: ۱۷).

رفتار والدین نیز تأثیر زیادی در کودکان دارد. برخی از پژوهشگران نظیر مک‌کوبی^۵ و جکلین^۶ (1974) معتقدند که رفتارهای تبعیض‌آمیز والدین به تهیه لباس و اسباب‌بازی بر مبنای جنسیت محدود می‌شود. ماس^۷ (1970) دریافت که مادران در طرز رفتار خود میان دختر و پسر، حتی در دوران نوزادی، فرق می‌گذارند. مرفی^۸ (1962) پی برد که مادران در برخورد با فرزند پسر

5. Maccoby

6. Jacklin

7. Moss

8. Murphy

گروه‌هایی که از طبقات اجتماعی-اقتصادی بالاتری هستند بیش از طبقات پایین‌تر درگیر مسائل سیاسی می‌شوند، ثانیاً، زنان با موقعیت اقتصادی-اجتماعی بالاتر بیش از زنان و مردان با موقعیت اقتصادی-اجتماعی پایین‌تر در امور سیاسی وارد می‌شوند. با توجه به تئوری‌های ساختاری، موقعیتی و جامعه-پذیری حتی زمانی که متغیرهای موقعیت اقتصادی-اجتماعی و بی‌تفاوتی زنان کنترل شود فاصله‌ی مشهودی میان زنان و مردان وجود دارد.

پاول دی مگیو و توقیر مختار با استناد به این نظر جامعه‌شناسان که نقش هنر در فعالیت‌های فرهنگی رو به افول است، شرکت مردم را در فعالیت‌های هنری در ایالات متحده در سال‌های ۱۹۸۲، ۱۹۹۲، ۲۰۰۲ بررسی کرده‌اند. یکی از نتایج این تحقیق این است که درجه‌ی افول در میان زنان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها آهسته‌تر از دیگران است؛ به‌علاوه، دو تحول عمده نیز تحقیق یافته‌است: اول آنکه، میزان علاقه به هنرهای تجسمی و جاز به‌شدت افزایش یافته و علاقه به موسیقی کلاسیک، و تأثیر نقصان گرفته‌است؛ دوم آنکه، میزان حضور در رویدادهای زنده فرهنگی در میان همه‌ی گروه‌های سنی، جنسی و آموزشی، به‌تدریج، کاهش یافته‌است. این امر، احتمالاً، متأثر از سرگرمی‌های خانگی و تغییر ساختار جمعیت و خانواده است (Paul Dimaggio & ToqirMukhtar, 2004: 169-194).

تحقیقی در ژانویه ۲۰۰۴، با عنوان «بررسی خیابانی بر روی نوجوانان: آگاهی و شرکت در برنامه‌های هنر و فرهنگ»، توسط مرکز ارتباطات

فرهنگی با سلیقه فرد پیوند دارد و این از موقعیت اجتماعی فرد تأثیر می‌پذیرد. از آنجا که فعالیت فرهنگی کارکرد هویت‌بخشی به گروه و طبقه‌ای دارد و نمادی است که با آن، فرد تعلق خود را به گروه خاص نشان می‌دهد، می‌توان برای انجام آن درجه‌ای از اجبار اجتماعی مربوط به قشر و طبقه را ملحوظ کرد (رجب‌زاده، ۱۳۸۲: ۱۵۱، ۱۵۲).

تحقیقاتی که، تاکنون، در این زمینه انجام گرفته نشان می‌دهد که نقش زنان در عرصه‌های اجتماعی، به‌طور عام، و در فعالیت‌های فرهنگی، به‌طور خاص، کم‌رنگ است.

جی. تونگ^۹ (2003) از بخش علوم سیاسی دانشگاه یوسی. ال. ا. براساس یافته‌های یک طرح پژوهشی وسیع تطبیقی که براساس یک نمونه‌گیری تصادفی، قشربندی شده و چندمرحله‌ای در سال ۱۹۹۴ انجام شده تفاوت موجود در فرهنگ و مشارکت سیاسی مردان و زنان را بررسی و تجزیه و تحلیل کرده است. نتایج این تحقیق حاکی از تفاوت بین زنان و مردان است به‌طوری که نمره‌ی توجه مردان به رسانه‌ها، دانش سیاسی، علاقه، تأثیرپذیری درونی و بیرونی سیاسی و مشارکت‌های غیر انتخاباتی در سطح معناداری بالاتر از نمره‌ی زنان پاسخگو است. این تحقیق، نظریات ساختاری، موقعیتی و جامعه‌پذیری را تأیید می‌کند. براساس نظریه‌ی جامعه‌پذیری^{۱۰} یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که زنان پاسخگو نسبت به دستاوردهای خود بی‌تفاوت‌تر هستند؛ با موقعیت‌های متضاد، بیشتر خود را انطباق می‌دهند و تمایل زیادی برای تعدیل تضادها به روش‌های سستی دارند. این ویژگی‌ها با میزان مشارکت سیاسی زنان رابطه‌ی منفی داشته‌است. نتایج تحقیق فوق، در تأیید تبیین‌های ساختاری، حاکی از این است که اولاً،

9. J.Tong

10. Socialization Theory

متغیر مشارکت فرهنگی- تفریحی میانگین مشارکت زنان در فعالیت‌های فرهنگی- هنری ۲/۱۲ است که نسبت به دیگر گویه‌های متغیر مشارکت فرهنگی- تفریحی در سطح پایین‌تری قرار دارد. همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که دسترسی به رسانه‌ها و خوداثربخشی دو عاملی هستند که با ضریب بالاتری با مشارکت‌های فرهنگی ارتباط دارند.

رجب‌زاده (۱۳۸۲: ۱۴۹-۱۶۵) براساس طرح پژوهشی «فعالیت و مصرف فرهنگی خانواده» به بررسی مطالعه کتاب و نشریه در میان زنان ایران پرداخته است. جمعیت نمونه در این پژوهش ۲۴۰۱۷ نفر از زنان بالاتر از ۱۴ سال سن شده‌اند. در این بررسی، انجام دادن فعالیت فرهنگی بین زنان مجرد و متأهل و زنان متأهل شاغل و خانه‌دار با کنترل متغیرهای تحصیلات و طبقه اجتماعی مقایسه شده- است. نتایج حاصل از مقایسه فعالیت‌های کتاب- خوانی و مطالعه نشریات نشانگر این است که زنان خانه‌دار از زنان شاغل و زنان متأهل از دختران مجرد فعالیت فرهنگی کمتری دارند. این در حالی است که نسبت فعالیت افراد به اقتضای طبقه اجتماعی آنها تغییر می‌کند. تحصیلات به‌عنوان متغیری مداخله‌گر برای یکسان‌سازی نسبت فعالیت‌های فرهنگی در میان زنان با موقعیت‌های متفاوت، عمل می‌کند. از این‌رو، به تحصیلات زنان، آن هم در سطح عالی، می‌توان به‌عنوان یک متغیر مهم در تحول وضعیت زنان در زمینه فعالیت فرهنگی نگریست. با افزایش نسبت تحصیل‌کردگان زن در سطوح عالی تقاضای آنان برای فعالیت‌های فرهنگی افزایش می‌یابد.

تحقیق دیگر توسط محسنی (۱۳۷۹) با عنوان «بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی- فرهنگی در

عمومی در شهر دوبلین^{۱۱} (۲۰۰۴) بر روی ۵۶۱ نوجوان دختر و پسر ۱۶-۲۰ ساله، در نقاط مختلف شهر، انجام شد. هدف این بررسی ارزیابی آگاهی نوجوانان و شرکت آنان در فعالیت‌های هنری و فرهنگی و ارائه یک رهنمود برای «مرکز هنرهای شهر» بوده است. نتایج این پژوهش حاکی از این است که با افزایش آگاهی نوجوانان، انگیزه و علاقه آنها برای شرکت در فعالیت‌های فرهنگی و هنری افزایش می‌یابد. همچنین، در باب فعالیت‌های ارتباط جمعی، دختران بیشتر به کتاب، تلویزیون، رادیو، روزنامه و مجله علاقه‌مندند و پسران بیشتر به بازی‌های کامپیوتری، دی‌وی‌دی، ویدئو و موسیقی علاقه دارند. در باب اینترنت و پست الکترونیکی تفاوتی مشاهده نشد.

در ایران نیز تحقیقاتی در این باب انجام شده است که به چند مورد از آنها اشاره می‌شود. ژاله شادی‌طلب (۱۳۸۲: ۱۴۱-۱۷۵) تحقیقی با عنوان «مشارکت اجتماعی زنان شهر تهران» انجام داده است. هدف این تحقیق پاسخگویی به دو پرسش مربوط به انواع مشارکت اجتماعی زنان مشتمل بر مشارکت مدنی، حمایتی، فرهنگی، تفریحی، محلی، مذهبی، خیریه‌ای و شرکت در فعالیت‌های فرهنگی و عوامل مرتبط با مشارکت زنان است. مشارکت فرهنگی- تفریحی در این پژوهش شامل محورهای مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی- هنری، فعالیت‌های ورزشی، دوره‌های همکلاسی‌ها و دوستان قدیم و انجمن‌های علمی است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که، به‌طور کلی، میزان مشارکت اجتماعی زنان شهر تهران در سطح پایینی قرار دارد. میانگین مشارکت فرهنگی- تفریحی ۱۲/۴۳ است که نسبت به دیگر انواع مشارکت، به نسبت، بالاست؛ در حالی که میزان این مشارکت اندکی کمتر از سطح متوسط، یعنی ۳، است. همچنین از میان گویه‌های

11. Dublin-public communication center

جامعه اخبار را از مطبوعات دریافت می‌کنند (شادی-طلب، ۱۳۸۱: ۲۸۵، نقل از محسنی). نقش مطبوعات در خبررسانی به زنان در بیست سال اخیر بسیار افزایش یافته است. این گرایش با افزایش سطح سواد زنان در سال‌های اخیر ارتباط داشته است. در کنار مطبوعات و رادیو و تلویزیون، سینما نیز پیام‌های متفاوتی توسط زنان و برای زنان به ارمغان آورده است. نشانه‌های بارز علاقه زنان به مشارکت اجتماعی را می‌توان، از جمله، در داوطلب شدن برای عضویت در شوراهای اسلامی شهر مشاهده کرد. اینها، علائم خودباوری صریح زنان و اعلام صریح آنها برای ورود به «عرصه عمومی» است (شادی‌طلب، ۱۳۸۱: ۲۸۶، نقل از محمد کاشی).

علاقه زنان به مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی و هنری نشان دیگری از خودباوری آنان است. تحقیق کنونی بر آن است تا میزان این فعالیت‌ها را در میان زنان و مردان دانشجو بررسی و مقایسه کند.

پرسش‌های تحقیق:

۱. آیا علاقه به برنامه‌های فرهنگی و هنری در میان دانشجویان پسر و دختر یکسان است؟
۲. آیا ضرورت کسب اطلاعات فرهنگی و هنری (نیاز به اطلاعات فرهنگی و هنری) از سوی دانشجویان دختر و پسر یکسان است؟
۳. آیا میزان آگاهی دانشجویان دختر و پسر از برگزاری برنامه‌های فرهنگی و هنری یکسان است؟
۴. آیا میزان شرکت دانشجویان دختر و پسر در برنامه‌های فرهنگی و هنری یکسان است؟

روش تحقیق

روش تحقیق کنونی پیمایشی است. ویژگی‌های بارز

ایران» انجام گرفته است. هدف این بررسی که اطلاعات آن در نیمه دوم ۱۳۷۴ در سطح ۱۵ شهر کشور جمع‌آوری شد، شناخت نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی- فرهنگی ساکنان مناطق شهری کشور در حوزه فرهنگ است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که نسبت مطالعه مجله، میزان گوش کردن به رادیو و تماشا کردن تلویزیون در میان زنان بیشتر است و، در مقابل، نسبت مطالعه روزنامه و کتاب، میزان شرکت در انجمن‌های علمی و فرهنگی، نسبت عضویت در انجمن‌های اسلامی، میزان مطالعه در اوقات فراغت، رفتن به سینما و پارک و یا تمایل به قدم زدن در میان مردان بیشتر از زنان است. همچنین، در باب سطح آگاهی عمومی، میانگین سطح اطلاعات در میان مردان بالاتر است.

در چند دهه اخیر، پایگاه اجتماعی و اقتصادی زنان در جامعه ایران به شدت متحول شده است. آنان با افزایش سطح سواد و گسترش آموزش عالی، توانمندی‌های خود را ارتقا داده و موقعیت‌های بالاتر و سهم بیشتری از مدیریت خانواده و جامعه را طلب می‌کنند. این امر به صورت یک خواست نسبتاً گسترده درآمده است. با رشد این خواست‌ها و نگرش‌های تحول یافته، نظام ارزشی و رفتارهای اجتماعی متفاوتی در عرصه‌های فرهنگی جامعه ایران نمود خواهد کرد (شادی‌طلب، ۱۳۸۱: ۲۵۵).

تغییر نگرش و هنجارهای جامعه نسبت به زنان تحت تأثیر تحولات نظام آموزش رسمی و رسانه‌های گروهی بوده است. در دو دهه اخیر، رسانه‌های رسمی همواره سعی در تقویت هنجارهای اجتماعی بعد از انقلاب داشته‌اند. آن گونه که نتیجه پژوهش‌های اخیر در سطح ملی نشان می‌دهد، ۷۴ درصد از زنان و ۶۷ درصد از مردان بیننده تلویزیون هستند و ۱۲ درصد از کل

هنری، احساس او در مورد ضرورت کسب اخبار فرهنگی و هنری (در پنج بُعد) در مقیاس طیف پنج قسمتی لیکرت، نیز، میزان آگاهی و میزان شرکت وی در برنامه‌های فرهنگی و هنری در مقیاس نسبی پرسش شده‌است.

یکی از مسائلی که در تحقیقات کمی اهمیت بسیار دارد، دقت ابزار سنجش، یعنی پرسشنامه، است؛ لذا بررسی پایایی و اعتبار طیف‌های مورد استفاده ضرورت دارد. برای تعیین پایایی طیف‌های علاقه‌پاسخگویان به برنامه‌های فرهنگی و هنری و همچنین، نگرش آنها در باب ضرورت کسب خبر از این برنامه‌ها، از ضریب آلفای کرونباخ^{۱۶}، و برای تعیین اعتبار آنها از آزمون سازگاری درونی طیف استفاده شده‌است. ضریب آزمون سازگاری درونی طیف بر این اصل استوار است که آزمون کلی (جمع نمره طیف) موضوع بررسی را می‌سنجد. در صورتی که هر یک از گویه‌های رابطه معنادار با جمع دیگر گویه‌ها داشته باشد، آن گویه نیز موضوع مورد بررسی را می‌سنجد؛ اما اگر گویه‌ای رابطه معنادار با جمع دیگر گویه‌ها نداشته باشد، آن گویه موضوع مورد بررسی را نمی‌سنجد و باید حذف شود.

شواهد حاکی از این است که همه گویه‌های طیف علاقه به برنامه‌های فرهنگی و هنری رابطه‌ای معنادار و، به نسبت، قوی با دیگر گویه‌ها دارند، طوری که ضرایب هم‌بستگی پیرسون^{۱۷} حاصل از حداقل ۰/۵۱۵ (مربوط به گویه پنجم) تا ۰/۷۳۳ (مربوط به گویه سوم)

پیمایش عبارت‌اند از شیوه گردآوری داده‌ها و روش تحلیل آنها (دواس^{۱۲}، ۱۳۷۶: ۱۲). از نظر دواس، مشخصه پیمایش، مجموعه ساختمند یا منظمی از داده‌هاست که آن را ماتریس متغیر برحسب داده‌های موردی می‌نامند. بدین معنا که، صفت یا ویژگی هر مورد را بر حسب هر متغیر گردآوری می‌کنیم. از آنجا که پرسشنامه ساده‌ترین راه تهیه این ماتریس داده‌های ساختمند است، رایج‌ترین تکنیک مورد استفاده در تحقیق پیمایشی نیز هست. یکی از وظایف تحلیل پیمایش توصیف خصوصیات مجموعه‌ای از موردهاست.

از نظر بیکر^{۱۳} (۱۳۷۷: ۱۹۶) تحقیق پیمایشی روشی است برای گردآوری داده‌ها که در آن از گروه‌های معینی از افراد خواسته می‌شود به تعدادی پرسش مشخص که برای همه افراد یکسان است پاسخ دهند. این پاسخ‌ها مجموعه اطلاعات تحقیق را تشکیل می‌دهند.

جامعه آماری این تحقیق همه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شیراز در همه گروه‌ها و مقاطع آموزشی است که، براساس آمار دانشگاه شیراز، در زمان انجام مطالعه (سال ۱۳۸۲) ۱۳۹۴۳ نفر بوده‌اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، در جمع ۱۱۸۷ نفر تعیین شد^{۱۴}. با توجه به احتمال عدم پاسخگویی برخی از دانشجویان ۱۴۰۰ پرسشنامه بین دانشجویان به صورت تصادفی، توزیع و در نهایت ۷۸۰ پرسشنامه برگشت داده شد و مورد تحلیل قرار گرفت.

ابزار سنجش

ابزار سنجش در این تحقیق پرسشنامه کتبی است^{۱۵}. پرسشنامه شامل دو قسمت است: ابتدا از مشخصات فردی پاسخگو، از جمله جنسیت او، پرسش شده‌است؛ سپس، از میزان علاقه پاسخگو به برنامه‌های فرهنگی و

12. De Vaus

13. Baker

۱۴. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی مصوب دانشگاه شیراز با عنوان «بررسی ضرورت و چگونگی کسب اطلاعات فرهنگی و هنری از دیدگاه دانشجویان دانشگاه شیراز» است؛ بنابراین نمونه مورد مطالعه برحسب گروه آموزشی دانشجویان بهینه شده‌است. لذا، حجم نمونه در هر گروه آموزشی با استفاده از فرمول کوکران محاسبه گردیده که در جمع ۱۱۸۷ نفر در کل گروه‌های آموزشی تعیین شده است.

۱۵. در اینجا فقط به بخشهایی از پرسشنامه طرح پژوهشی که با مقاله حاضر ارتباط دارد اشاره می‌شود.

16. Cronbach's Alpha

17. Pearson's coerrelation coefficient

و اعتبار بالای طیف حکایت می‌کند. این نتایج در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

در نوسان است. ضریب آلفای کرونباخ حاصل از آزمون پایایی این طیف ۰/۶۸۵ است که با توجه به تعداد گویه‌های طیف در حد بالایی است و از پایایی

جدول شماره ۱. ضرائب همبستگی پیرسون حاصل از آزمون سازگاری درونی طیف علاقه به برنامه‌های فرهنگی و هنری

ضریب همبستگی	گویه
۰/۶۸۱	میزان علاقه به برگزاری نمایشگاه‌ها و آثار هنری
۰/۶۹۱	میزان علاقه به سینما
۰/۷۳۳	میزان علاقه به تئاتر
۰/۶۹۴	میزان علاقه به برگزاری کنسرت‌های موسیقی
۰/۵۱۵	میزان علاقه به نمایشگاه‌های کتاب

است.

ضریب آلفای کرونباخ نیز ۰/۷۹۸ است که در حد بسیار بالایی است. این نتیجه نیز نشان‌دهنده پایایی بالای طیف است. جدول شماره ۲ این نتایج را نشان می‌دهد.

همچنین، نتایج حاصل از آزمون سازگاری درونی طیف نگرش پاسخگویان در مورد ضرورت کسب اطلاع از برنامه‌های فرهنگی و هنری نیز نشان‌دهنده اعتبار بالای طیف است؛ طوری که ضرایب همبستگی پیرسون حاصل از این آزمون از حداقل ۰/۵۹۸ تا ۰/۸۱۶ در نوسان

جدول شماره ۲. ضرائب همبستگی پیرسون حاصل از آزمون سازگاری درونی طیف نگرش پاسخگویان درباره ضرورت کسب اخبار فرهنگی و هنری

ضریب همبستگی	گویه
۰/۷۷۹	ضرورت کسب خبر باب نمایشگاه‌های آثار هنری
۰/۸۱۶	ضرورت کسب خبر باب نمایش فیلم
۰/۷۸۲	ضرورت کسب خبر باب تئاتر
۰/۷۴۰	ضرورت کسب خبر باب کنسرت‌های موسیقی
۰/۵۹۸	ضرورت کسب خبر باب نمایشگاه‌های کتاب

یافته‌های تحقیق

از کل پاسخگویان، یعنی ۷۸۰ نفری که به پرسشنامه‌ها پاسخ داده‌اند، ۵۶ درصد مرد و ۴۶ درصد زن بوده‌اند. یک نفر هم جنسیت خود را اعلام نکرده است (جدول شماره ۳).

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا اطلاعات به رایانه انتقال و سپس با نرم‌افزار آماری SPSS (نرم‌افزار آماری در علوم اجتماعی) تجزیه و تحلیل شد. در این تجزیه و تحلیل، ضمن توصیف داده‌ها با استفاده از آزمون تحلیل واریانس، پرسش‌های تحقیق بررسی شده است.

جدول شماره ۳. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنس

جنس	تعداد	درصد
زن	۳۴۳	۴۶
مرد	۴۳۶	۵۶
بی‌جواب	۱	-
جمع	۷۸۰	۱۰۰

میزان علاقه دانشجویان زن و مرد به فعالیت‌های فرهنگی و هنری

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میزان علاقه دانشجویان، در کل، به برخی از فعالیت‌های فرهنگی و هنری بسیار زیاد است. طوری که ۶۸/۲ درصد از آنها، در حد زیاد و خیلی زیاد، به برگزاری نمایشگاه‌های کتاب علاقه داشته‌اند. همچنین، ۶۷/۹ درصد، در حد زیاد و خیلی زیاد، به برگزاری کنسرت‌های موسیقی ابراز علاقه کرده‌اند. از بین فعالیت‌های فرهنگی و هنری، تئاتر کمترین علاقه‌مند را داشته است.

با توجه به اینکه میزان علاقه پاسخگویان به فعالیت‌های فرهنگی و هنری در ۵ بُعد (نمایشگاه آثار هنری-مانند:

خط، نقاشی، عکس- سینما، تئاتر، کنسرت موسیقی و نمایشگاه کتاب) سنجیده شده است و هر بُعد، براساس طیف پنج قسمتی لیکرت، از خیلی کم (نمره یک) و تا خیلی زیاد (نمره ۵) را به خود اختصاص داده‌است. لذا، نمره علاقه دانشجویان به فعالیت‌های فرهنگی و هنری می‌تواند از نمره ۵ تا ۲۵ متغیر باشد. نتایج حاصل از مقایسه نمره علاقه دو گروه زنان و مردان نشان می‌دهد که میزان علاقه زنان اندکی بیش از مردان است. طوری که میانگین نمره علاقه زنان ۱۷/۹ و مردان ۱۷/۴ است. براساس نتایج جدول شماره ۴، نمره ۱۳/۳ درصد از زنان و ۱۸/۴ درصد از مردان کمتر از حد متوسط، یعنی ۱۵ است.

جدول شماره ۴. توزیع فراوانی پاسخگویان زن و مرد بر حسب نمره علاقه آنها نسبت به فعالیت‌های هنری (در ۵ بُعد)

نمره	زن			مرد			جمع		
	تعداد	درصد	درصد تجمعی	تعداد	درصد	درصد تجمعی	تعداد	درصد	درصد تجمعی
۵-۹	۷	۲/۱	۲/۱	۱۰	۲/۳	۲/۳	۱۷	۲/۲	۲/۲
۱۰-۱۴	۳۷	۱۱/۲	۱۳/۳	۶۹	۱۶/۱	۱۸/۴	۱۰۶	۱۴	۱۶/۲
۱۵-۱۹	۱۶۷	۵۰/۴	۶۳/۷	۲۰۱	۴۶/۷	۶۵/۱	۳۶۸	۴۸/۴	۶۴/۶
۲۰-۲۴	۱۲۰	۳۶/۳	۱۰۰	۱۵۰	۳۴/۹	۱۰۰	۲۷۰	۳۵/۴	۱۰۰
بی‌جواب	۱۲	-	-	۶	-	-	۱۸	-	-
جمع	۳۴۳	۱۰۰	-	۴۳۶	-	-	۷۷۹	۱۰۰	-

نگرش پاسخگویان زن و مرد درباره ضرورت آگاهی از فعالیت‌های فرهنگی و هنری

یکی از پیش‌نیازهای شرکت در فعالیت‌های فرهنگی و هنری، آگاهی از وجود این فعالیت‌هاست. از سویی کسانی به جستجوی اطلاعات می‌پردازند که ضرورت آن را حس کرده‌باشند.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که، در کل، پاسخگویان در برخی از ابعاد کسب اطلاعات را در حد بسیار زیادی ضروری می‌دانند. به طور مثال ۷۹/۱ درصد از دانشجویان

دختر و پسر در حد زیاد و خیلی زیاد آگاهی از برگزاری نمایشگاه‌های کتاب را ضروری می‌دانند. همچنین، ۶۴/۶ درصد آگاهی از اطلاعات مربوط به برگزاری نمایشگاه‌های هنری و ۶۳/۵ درصد آگاهی از برگزاری کنسرت‌های موسیقی را، در حد زیاد و خیلی زیاد، لازم می‌دانند. حال آنکه احساس ضرورت آگاهی از برگزاری تئاتر در پایین‌ترین حد قرار داشته است.

با توجه به اینکه هر یک از فعالیت‌های یادشده از نمره ۱ (ضرورت خیلی کم) تا نمره ۵ (ضرورت

و هنری وجود دارد. طوری که میانگین نمره برای زنان ۱۸/۸۲ و برای مردان ۱۸/۴۶ است. نتایج جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که نمره ۱۲/۴ درصد از زنان و ۱۳/۶ درصد از مردان کمتر از حد متوسط، یعنی ۱۵، است.

خیلی زیاد) را به خود اختصاص می‌دهند لذا نمره پاسخگویان در مورد ضرورت کسب اطلاع از فعالیت‌های فرهنگی و هنری می‌تواند از ۵ تا ۲۵ در نوسان باشد. نتایج حاصل از مقایسه دو گروه زن و مرد نشان می‌دهد که تفاوت اندکی بین مردان و زنان از نظر ضرورت کسب اطلاع از فعالیت‌های فرهنگی

جدول شماره ۵. توزیع فراوانی پاسخگویان زن و مرد بر حسب نمره آنها در طیف ضرورت کسب اطلاع از فعالیت‌های فرهنگی و هنری (در ۵ بُعد)

نمره	زن			مرد			جمع		
	تعداد	درصد	درصد تجمعی	تعداد	درصد	درصد تجمعی	تعداد	درصد	درصد تجمعی
۵-۹	۴	۱/۲	۱/۲	۱۳	۳/۱	۳/۱	۱۷	۲/۲	۲/۲
۱۰-۱۴	۳۷	۱۱/۲	۱۲/۴	۴۵	۱۰/۵	۱۳/۶	۸۲	۱۰/۸	۱۳
۱۵-۱۹	۱۴۶	۴۴/۶	۵۶/۵	۱۷۲	۴۰/۴	۵۴	۳۱۸	۴۲/۱	۵۵/۱
۲۰-۲۵	۱۴۴	۴۳/۵	۱۰۰	۱۹۶	۴۶	۱۰۰	۳۴۰	۴۴/۹	۱۰۰
بی‌جواب	۱۲	-	-	۱۰	-	-	-	-	-
جمع	۳۴۳	۱۰۰	-	۴۳۶	-	-	۷۷۹	۱۰۰	-

جشنواره فجر، تئاتر، کنسرت موسیقی و نمایشگاه کتاب پرسش شده و، سپس، حاصل جمع نسبت‌های تعداد عنوان شده توسط آنها به کل موارد برگزار شده در هر مورد در سال ۱۳۸۱، به نام شاخص آگاهی آنها از فعالیت‌های فرهنگی و هنری در نظر گرفته شده است. نتایج نشان می‌دهد که میزان آگاهی دانشجویان در کل از فعالیت‌های هنری برگزار شده در سطح شهر در سال ۱۳۸۱ چندان زیاد نیست. همچنین، مقایسه میزان آگاهی دانشجویان زن و مرد از فعالیت‌های فرهنگی و هنری در جدول شماره ۶ نشان می‌دهد که میزان آگاهی زنان در زمینه‌های نمایشگاه‌های هنری، تئاتر و کنسرت بیش از مردان است و این در حالی است که آگاهی مردان در زمینه فیلم و جشنواره‌های فیلم بیش از زنان است و میزان آگاهی آنها در زمینه نمایشگاه‌های کتاب، تقریباً، برابر است.

میزان آگاهی پاسخگویان از فعالیت‌های فرهنگی و هنری
همان‌گونه که پیش از این اشاره شد، لازمه شرکت افراد در یک فعالیت، مانند فعالیت‌های فرهنگی و هنری، آگاهی از برگزاری چنین فعالیت‌هاست. مسلماً، کسانی که به فعالیتی علاقه نداشته باشند، کسب اطلاع در مورد آن را نیز ضروری نمی‌دانند و، در نتیجه، درصد کسب اطلاع از آن فعالیت نیز بر نمی‌آیند و در نهایت، در آن برنامه‌ها هم شرکت نمی‌کنند. قبلاً نیز گفته شد که علاقه دانشجویان به فعالیت‌های فرهنگی و هنری و نیازی که برای کسب اطلاعات در این زمینه دارند در حد نسبتاً زیادی است.

در این بخش، به آخرین پیش شرط مشارکت افراد در فعالیت‌های فرهنگی و هنری، که همانا آگاهی افراد از وجود این فعالیت‌هاست، می‌پردازیم. برای سنجش این مسئله، آگاهی آنها از تعداد نمایشگاه‌های آثار هنری، نمایش فیلم، نمایش فیلم در جشنواره‌های هنری، مثل

جدول شماره ۶. میزان آگاهی پاسخگویان زن و مرد از فعالیت‌های فرهنگی و هنری برگزار شده در سال ۱۳۸۱ در شهر شیراز

نوع فعالیت	تعداد برگزار شده	زن	مرد	میانگین آگاهی در کل
		میانگین آگاهی	میانگین آگاهی	
نمایشگاه هنری	۱۴۵	۳/۱۳	۲/۹۶	۳/۰۳
فیلم	۱۷	۵/۰۴	۶/۱۶	۵/۷
جشنواره‌های فیلم	۳۰	۳/۲	۳/۴۹	۳/۳
تئاتر	۳۵	۱/۳۱	۱/۲	۱/۲۴
کسرت موسیقی	۳۰	۴	۳/۷۹	۳/۸۸
نمایشگاه کتاب	۵	۱/۷۸	۱/۷۹	-

برنامه فرهنگی و هنری شرکت کرده باشد، لذا میزان شرکت پاسخگویان در فعالیت‌های فرهنگی و هنری از جمع شرکت آنها در برنامه‌های پنج‌گانه به دست می‌آید؛ لذا، براساس نتایج جدول شماره ۷ که مقایسه دو گروه مورد مطالعه را نشان می‌دهد، نتیجه می‌گیریم که میزان شرکت دانشجویان مرد اندکی بیش از دانشجویان زن است. طوری که ۱/۴ درصد آنها در بیش از ۳۰ برنامه فرهنگی شرکت داشته‌اند، در صورتی که هیچ دانشجوی زنی در این تعداد برنامه شرکت نداشته‌است.

میزان شرکت پاسخگویان در فعالیت‌های فرهنگی و هنری نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میزان شرکت پاسخگویان در کل در برنامه‌های فرهنگی و هنری چندان زیاد نیست. هر پاسخگو، به‌طور متوسط، فقط در نیمی از ۳۵ تئاتر اجرا شده و، به‌طور متوسط، در ۱/۷۶ نمایشگاه هنری، از ۱۴۵ نمایشگاه هنری برگزار شده، حضور یافته‌است. بیشترین شرکت پاسخگویان در نمایشگاه‌های کتاب بوده است و از ۵ نمایشگاه برگزار شده، هر پاسخگو، به‌طور متوسط، در ۱/۲۳ نمایشگاه شرکت کرده‌است. با توجه به اینکه هر یک از پاسخگویان ممکن است در بیش از یک

جدول شماره ۷. توزیع فراوانی پاسخگویان زن و مرد برحسب میزان شرکت آنها در برنامه‌های فرهنگی و هنری

تعداد برنامه‌ها	زن		مرد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد تجمعی
هیچ	۱۵	۵/۳	۲۷	۷/۳	۴۲	۶/۴
۱-۱۰	۱۸۹	۶۶/۸	۲۶۳	۷۸/۲	۴۵۲	۷۵/۵
۱۱-۲۰	۶۶	۲۳/۳	۵۹	۱۵/۹	۱۲۵	۹۴/۶
۲۱-۳۰	۱۳	۴/۶	۱۷	۴/۵	۳۰	۹۹/۱
۳۱-۴۰	-	-	۲	۰/۵	۲	۹۹/۴
۴۱-۵۰	-	-	۱	۰/۳	۱	۹۹/۶
۵۱-۶۰	-	-	۱	۰/۳	۱	۹۹/۸
۶۱-۷۵	-	-	۱	۰/۳	۱	۱۰۰
نامشخص	۶۰	-	۶۵	-	۱۲۵	-
جمع	۳۴۳	۱۰۰	۴۳۶	۱۰۰	۷۷۹	۱۰۰

جدول شماره ۸. آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره میزان علاقه دانشجویان زن و مرد

F	d.f	Sig	میانگین نمره	تعداد	جنسیت
			۱۷/۹	۲۰۵	زن
۷/۲	۱۵۰۰	۰/۰۰۰	۱۷/۴	۲۹۷	مرد

نتایج، همچنین، نشان می‌دهد که زنان اندکی بیش از مردان آگاهی از برگزاری فعالیت‌های هنری را لازم و ضروری می‌دانند، طوری که میانگین نمره آنها ۱۸/۸۲ است. درحالی‌که این میانگین برای مردان ۱۸/۴۶ است، که تفاوتی در حدود ۰/۳۶ را نشان می‌دهد. این تفاوت با توجه به میزان F حاصل (۵/۳۹) در سطح ۹۹ درصد معنادار است (جدول شماره ۹).

جدول شماره ۹. آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره احساس ضرورت آگاهی از فعالیت‌های هنری در دانشجویان زن و مرد

F	d.f	Sig	میانگین نمره	تعداد	جنسیت
			۱۸/۸۲	۲۸۷	زن
۵/۳۹	۱۵۶۵۵	۰/۰۰۱			
			۱۸/۴۴	۳۷۰	مرد

طوری‌که میانگین نمره آگاهی آنها ۰/۶۵ است. در حالی‌که این میانگین برای زنان ۰/۶۲ است. این تفاوت نیز در سطح ۹۵ درصد معنادار است (جدول شماره ۱۰).

جدول شماره ۱۰. آزمون معناداری تفاوت میانگین میزان آگاهی پاسخگویان زن و مرد از برگزاری فعالیت‌های هنری

F	d.f	Sig	میانگین نمره	تعداد	جنسیت
			۰/۶۲	۲۰۸	زن
۴/۱۵	۱۵۰۳	۰/۰۲			
			۰/۶۵	۲۹۷	مرد

تأثیر جنسیت پاسخگویان بر میزان علاقه، احساس ضرورت، آگاهی و میزان شرکت آنها در فعالیت‌های فرهنگی و هنری

از آنجا که هدف این تحقیق مقایسه میزان علاقه به فعالیت‌های فرهنگی و هنری، احساس ضرورت کسب اطلاعات فرهنگی و هنری، میزان آگاهی و مشارکت آنها در فعالیت‌های فرهنگی و هنری است، این بخش از گزارش به این مقایسه می‌پردازد.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که زنان دانشجویان بیش از مردان به فعالیت‌های فرهنگی و هنری علاقه نشان می‌دهند، طوری‌که میانگین میزان علاقه آنها ۰/۵ نمره بیش از میانگین میزان علاقه مردان است. این تفاوت، با توجه به میزان F حاصل از آزمون معناداری تفاوت میانگین‌ها که بالغ بر ۷/۲ است با درجه آزادی ۵۰۰ و ۱ در سطح ۹۹ درصد معنادار است (جدول شماره ۸).

علی‌رغم آنکه زنان بیش از مردان آگاهی از فعالیت‌های فرهنگی و هنری را لازم می‌دانند، آگاهی مردان از برگزاری این فعالیت‌ها اندکی بیش از زنان است؛

شده ۵/۸۳ و میانگین آگاهی زنان در این زمینه ۴/۷۹ است. این تفاوت با توجه به میزان F به دست آمده، که ۶/۸۴ است، در سطح ۹۵ درصد معنادار است (جدول شماره ۱۱).

نکته درخور توجه این است که میزان آگاهی زنان و مردان مورد بررسی تنها در باب تعداد فیلم‌های نمایش داده شده با هم تفاوت معناداری دارند؛ طوری که میانگین آگاهی مردان از تعداد فیلم‌های نمایش داده

جدول شماره ۱۱. آزمون معناداری تفاوت میانگین میزان آگاهی دانشجویان زن و مرد از تعداد فیلم‌های نمایش داده شده

جنسیت	تعداد	میانگین نمره	Sig	d.f	F
زن	۲۰۸	۴/۷۹			
			۰/۰۰۳	۱۵۰۳	۶/۸۴
مرد	۲۹۷	۵/۸۳			

و هنری که مردان در آن شرکت داشته‌اند ۷/۲۳ است. در حالی که این میانگین برای زنان ۶/۹۹ است. این تفاوت نیز در سطح ۹۹ درصد معنادار است.

همچنین، مردان بیش از زنان در برنامه‌های فرهنگی و هنری شرکت می‌کنند. مطابق جدول شماره ۱۲، میانگین تعداد برنامه‌هایی که مردان در آنها شرکت کرده‌اند، ۰/۲۴ بیش از زنان است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، میانگین تعداد برنامه‌های فرهنگی

جدول شماره ۱۲. آزمون معناداری تفاوت میانگین تعداد برنامه‌های فرهنگی و هنری که دانشجویان زن و مرد در آنها شرکت کرده‌اند

جنسیت	تعداد	میانگین نمره	Sig	d.f	F
زن	۲۰۸	۶/۹۹			
			۰/۰۰۲	۱۵۰۳	۶/۵۲
مرد	۲۹۷	۷/۲۳			

فعالیت‌هاست. این فعالیت‌ها در برگزیده پنج بُعد نمایشگاه‌های خط، نقاشی، عکس؛ سینما؛ تئاتر؛ کنسرت موسیقی و نمایشگاه کتاب است. روش تحقیق کنونی پیمایشی و ابزار سنجش پرسشنامه کتبی است که میان ۱۴۰۰ دانشجوی، به صورت تصادفی، توزیع و ۷۸۰ پرسشنامه برگشت داده شد.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که از کل پاسخگویان، ۵۶ درصد مرد و ۴۶ درصد زن بوده‌اند. نتایج حاصل از بررسی علاقه دانشجویان در پنج بُعد فعالیت‌های فرهنگی و هنری نشان می‌دهد که میزان علاقه دانشجویان، در کل، به برخی از فعالیت‌ها بسیار

نتیجه‌گیری

برنامه‌های فرهنگی و هنری نقش مهمی در رشد و توسعه فرهنگی و حیاتی جامعه دارند. این فعالیت‌ها در تقویت هنجارهای اجتماعی بسیار مؤثرند؛ به طوری که با فراهم آوردن سرگرمی‌های مطلوب اوقات فراغت جوانان را پُر می‌کنند و عامل مهم بازدارنده بسیاری از جوانان از سرگرمی‌های ناسالم هستند؛ بنابراین، با توجه به کارکرد هدایت‌بخشی فعالیت‌های فرهنگی و هنری، هدف این پژوهش ابتدا، بررسی میزان علاقه دانشجویان دختر و پسر به فعالیت‌های فرهنگی و هنری و، سپس، بررسی میزان مشارکت آنان در این گونه

در برخی از ابعاد، و میزان شرکت آنها در این برنامه‌ها از مردان کمتر است. نتایج تحقیقات قبلی که در زمینه فعالیت‌های فرهنگی و هنری، چه در ایران و چه در کشورهای دیگر، انجام گرفته با نتایج تحقیق کنونی تقریباً همسو است.

محسنی (۱۳۷۹) نشان می‌دهد که میزان مشارکت زنان در انجمن‌های علمی- فرهنگی و فعالیت‌هایی مانند رفتن به سینما، مطالعه کتاب و میزان آگاهی عمومی آنان نسبت به مردان در سطح پایین‌تری بوده است. همچنین، شادی‌طلب (۱۳۸۲) نشان می‌دهد که میزان مشارکت اجتماعی زنان در شهر تهران پایین بوده و میانگین مشارکت آنها در فعالیت‌های فرهنگی- هنری، به طور اخص، نسبت به دیگر گروه‌های مشارکت فرهنگی- تفریحی، در سطح پایین‌تری بوده است. نتایج تحقیق جی.تونگ (۲۰۰۳) نیز حاکی از آن بود که نمره توجه مردان به رسانه‌ها، دانش سیاسی، علاقه، تأثیرپذیری درونی و بیرونی سیاسی و مشارکت‌های غیرانتخابی آنها در سطح معناداری بالاتر از نمره زنان پاسخگوست.

روزاموند بیلینگتون^{۱۸} و دیگران (۱۳۸۰: ۲۰۴-۲۰۵) به نقل از پل و کلارک می‌گویند که فرهنگ جنسی شده از نظر ایدئولوژیک بخشی از مقام اجتماعی نقش‌های زنان و مردان را تعیین می‌کند. اگرچه اکثریت زنان در نیروی کار حقوق‌بگیر هستند، به‌عنوان فرد بالغ، بیش از هر چیز، همسر و مادر به‌شمار می‌روند. فرهنگ مردان موقعیت آنان را در دنیای کار باز می‌تاباند.

در بیشتر جوامع انسانی، جنسیت، که در واقع دربردارنده ویژگی‌های فرهنگی- اجتماعی جنس (پدیده‌های زیستی- طبیعی) است، پایه توزیع نابرابر

زیاد است، به طوری که بیشترین علاقه به برگزاری نمایشگاه‌های کتاب و بعد از آن کنسرت‌های موسیقی و کمترین علاقه به تئاتر نشان داده شده است. همچنین، نتایج حاصل از مقایسه میزان علاقه دانشجویان در پنج بُعد فعالیت‌های فرهنگی و هنری نشان می‌دهد که میزان علاقه زنان از مردان بیشتر است، به طوری که این تفاوت در سطح ۹۹ درصد معنادار است.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که درصد بالایی از دانشجویان، اعم از زن و مرد به ضرورت آگاهی از برگزاری نمایشگاه‌های کتاب، برگزاری نمایشگاه‌های آثار هنری و کنسرت‌های موسیقی اشاره کرده‌اند. این نتایج همچنان نشان می‌دهد که آگاهی از برنامه‌های فرهنگی و هنری برای زنان بیش از مردان ضرورت دارد.

در بخش سنجش آگاهی دانشجویان از فعالیت‌های فرهنگی و هنری نتایج نشان می‌دهد که آگاهی دانشجویان، در کل، از برگزاری این‌گونه برنامه‌ها زیاد نیست و تفاوت میزان آگاهی زنان و مردان مورد بررسی تنها در تعداد فیلم‌های نمایش داده‌شده معنادار است؛ اما میزان آگاهی آنها از برگزاری نمایشگاه‌های کتاب به‌طور یکسان است.

در بخش سنجش شرکت دانشجویان در برنامه‌های فرهنگی و هنری نتایج نشان می‌دهد که اگرچه بیشترین مشارکت دانشجویان مربوط به نمایشگاه‌های کتاب بوده است، در کل، آنها در برنامه‌های فرهنگی و هنری شرکت چندانی نداشته‌اند. براساس همین نتایج، زنان، در مقایسه با مردان، مشارکت کمتری کرده‌اند.

به طور کلی، نتایج پژوهش کنونی نشان می‌دهد که به‌رغم اینکه زنان بیش از مردان به برنامه‌های فرهنگی و هنری علاقه دارند و بیش از آنها آگاهی از برگزاری چنین برنامه‌هایی را لازم می‌دانند، میزان آگاهی زنان،

18. Rosamund Billington

و تشویق آنها بالاخص جوانان دختر به شرکت در فعالیت‌های فرهنگی و هنری، نقش پررنگ‌تری داشته باشد.

۲. دانشگاه‌ها با ایجاد وبلاگ‌های گروهی فرهنگی و هنری، ضمن اطلاع‌رسانی در باب برنامه‌های فرهنگی و هنری، از دانشجویان در این زمینه نظرخواهی کنند. دانشجویان نیز می‌توانند از این طریق توانایی‌ها و استعداد‌های هنری خود را به اطلاع یکدیگر برسانند.

۳. دانشگاه‌ها با کسب خبر از توانایی‌ها و آثار هنری دانشجویان با ارزیابی آثار هنری آنها نسبت به برگزاری مستمر نمایشگاه‌هایی از آثار هنری و فرهنگی دانشجویان مانند: خط، نقاشی، طراحی و عکاسی در محل‌هایی از محیط دانشگاه، برای ایجاد رقابت‌های سالم هنری در میان دانشجویان و اهدای جوایز به آثار برتر آنها اقدام کنند.

۴. دانشگاه‌ها می‌توانند نسبت به برگزاری برنامه‌های موسیقی توسط دانشجویان هنرمند و دیگر هنرمندان اقدام کنند و از طریق وبلاگ‌ها و یا تابلوی اعلانات و دیگر ابزار اطلاع‌رسانی، دانشجویان را برای شرکت در برنامه‌های هنری سالم تشویق کنند.

۵. برای تشویق دانشجویان، فعالیت‌های فوق برنامه فرهنگی و هنری دانشگاه‌ها باید فعال‌تر شوند و با برگزاری نمایشگاه‌های آثار هنری - فرهنگی دانشجویان امکان مشارکت بیشتر دانشجویان دختر را در برنامه‌های فرهنگی و هنری فراهم نماید. چنین فرصتی برای دانشجویان دختر سبب رسیدن به خودباوری است.

۶. با توجه به نقشی که تئاتر و هنر نمایشی در رشد و تعالی جوانان می‌تواند داشته باشد باید رسانه‌های گروهی و دیگر دست‌اندرکاران به این هنر بیشتر توجه کنند و برای ایجاد علاقه در

امکانات، موقعیت‌ها، فرصت‌ها و پاداش‌ها قرار می‌گیرد. نابرابری جنسیتی، از پدیده‌های کهن است که در بیشتر جوامع بشری دیده می‌شود و ناشی از دیدگاه‌ها، باورها و نگرش‌هایی است که در طول تاریخ وجود داشته است و، همان‌طور که در پیشینه تحقیق گفته شد، این دیدگاه‌ها تعیین‌کننده نقش اجتماعی زنان بوده‌اند و رفتارهای اجتماعی زنان نیز متأثر از این دیدگاه‌ها و باورهاست. نگرش‌ها و رفتارهای متفاوتی که نسبت به دختران و پسران ابراز می‌شود تعیین‌کننده نقش فعالیت‌های آنان در محیط خانه و اجتماع است. در جوامع سنتی این تفاوت‌ها بارزتر است و این امر حضور و مشارکت زنان را در عرصه‌های اجتماعی محدودتر می‌کند.

از آنجا که در دهه‌های اخیر پایگاه اجتماعی و اقتصادی زنان در جامعه ایرانی به شدت متحول شده؛ یعنی افزایش سطح سواد آنان سبب افزایش آگاهی و ارتقای توانمندی‌ها و خواسته‌های آنان گردیده است، این تحول تغییر در نگرش‌ها و نظام ارزشی و رفتار اجتماعی زنان را نیز به دنبال داشته است.

علاقه زنان به مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی و هنری نشان‌دهنده خودباوری آنها و حضور در عرصه‌های عمومی است.

برای آگاهی و مشارکت بیشتر دانشجویان در برنامه‌های فرهنگی و هنری راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود.

پیشنهادات

۱. با توجه به اینکه در دهه‌های اخیر رسانه‌های رسمی همواره سعی در تقویت هنجارهای اجتماعی داشته‌اند پیشنهاد می‌شود که مطبوعات و تلویزیون در خبررسانی برنامه‌های فرهنگی و هنری به عموم

شادی طلب، ژاله (۱۳۸۱)، توسعه و چالش‌های زنان ایران، نشر قطره، تهران؛
 _____ (۱۳۸۲)، «مشارکت اجتماعی زنان»، پژوهش زنان، دوره ۱،
 ش ۷؛
 گرت، استفانی (۱۳۸۰)، جامعه‌شناسی جنسیت، ترجمه کتابیون بقایی،
 نشر دیگر، تهران؛
 گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳)، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، نشر نی،
 تهران؛

محسنی، منوچهر (۱۳۷۹)، بررسی آگاهی‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای
 اجتماعی - فرهنگی، شورای فرهنگ عمومی، دبیرخانه، تهران؛

DiMaggio, paul and Toqir Mukhtar (2004), " Arts participation as cultural capital in the united states, 1982- 2002: signs of decline? ", poetics, vol. 32,(2): [online], available at <http://www.sciencedirect.com/>

Dublin (2005), Public communication centre. (2004), "street survey on young people: awareness & participation in arts & culture", [online] available at [http://www.pcc.ie/ppt/cityartsp:ppt\(2005\);](http://www.pcc.ie/ppt/cityartsp:ppt(2005);)

Goodman,L,(1974), A report on children's Toys. In Stacey,J., Daniels, J. and Bereaud, J. And Jill came Tambling After, Dell, New York;

Maccoby, E. and Jacklin, C. (eds) (1974), The psychology of sex differences. Stanford: university press;

Moss, H.(1970), sex, Age and state as Determinants of Mother- Infant Interaction. In Danziger. K (ed). Readings in child socialization. pergamon press, Oxford;

Murphy,L.(1962), The widening world of childhood, Basic Books, NewYork;

Tong, J.(2003), " The gender gap in political culture and participation in China " [online] available at. <http://www.sciencedirect.com.> ■

جوانان برنامه‌های مستمری برای معرفی و شناساندن این هنر ارزشمند تدارک دیده شود.

۷. نتایج نشان می‌دهد که دانشجویان به نمایشگاه‌های کتاب بسیار علاقه‌مندند بنابراین، توجه به برگزاری بیشتر نمایشگاه‌های عمومی کتاب و نمایشگاه‌های تخصصی در دانشگاه باید در اولویت قرار گیرد.

۸. با توجه به این نگرانی که امروز استفاده‌های ناصحیح از اینترنت و ماهواره در بین جوانان دختر و پسر روز به روز دامنه گسترده‌تری پیدا می‌کند و، گاه، قسمت اعظم اوقات آنان را پُر می‌کند توجه به فعالیت‌های فرهنگی و هنری در قالب برگزاری نمایشگاه‌های کتاب و برنامه‌های فرهنگی و هنری سالم، به‌خصوص در دانشگاه‌ها، و تشویق دانشجویان به شرکت در این برنامه‌ها می‌تواند تغییرات مثبتی در نگرش و رفتار جوانان دختر و پسر ایجاد کند.

منابع

آشوری، داریوش (۱۳۸۰)، تعریف‌ها و مفهوم فرهنگ، نشر آگه، تهران؛
 بیکر، ترزا ال (۱۳۷۷)، نحوه انجام تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، نشر روش، تهران؛
 بیلینگتون، روزاموند و دیگران، (۱۳۸۰)، فرهنگ و جامعه: جامعه-شناسی فرهنگ، ترجمه فریبا عذب‌دفتری، نشر قطره، تهران؛
 دواس، دی.ای، (۱۳۷۶)، پیمایش در تحقیقات اجتماعی، نشر نی، تهران؛
 رجب‌زاده، احمد (۱۳۸۲)، «فعالیت فرهنگی زنان ایرانی: مطالعه کتاب و نشریه»، پژوهش زنان، دوره ۱، ش ۵؛
 سفیری، خدیجه (۱۳۷۷)، جامعه‌شناسی اشتغال زنان، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی تیان، تهران؛